

 een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

De basics van formatief evalueren: aan de slag met de FE-cyclus

18 november 2021

Gerdineke van Silfhout

 een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Inhoud

1. Wat is formatief evalueren?
2. Waarom doe je het?
3. Hoe ziet het eruit in de klas?
4. Hoe ziet FE eruit in jouw klas?

Heel veel begrippen

In de chat: welk(e)
begrip(pen) gebruiken
jullie en waarom?

Formatief evalueren

Formatief werken

Formatief handelen

Formatief toetsen

Formative assessment

Ontwikkelingsgericht lesgeven

slo

Wat is formatief evalueren?

FE is een cyclisch proces gericht op verder leren waarbij zowel docent als leerlingen:

- helder hebben waar zij naartoe werken;
- een goed beeld hebben van waar zij staan;
- met gerichte instructie en feedback (nog) niet behaalde doelstellingen kunnen bereiken.

Dylan William

Model FE: 5 strategieën

	Waar werkt de leerling naartoe?	Waar is de leerling nu?	Hoe komt de leerling naar de gewenste situatie?
Leraar	1. Verhelderen van leerdoelen en delen van criteria voor succes	2. Realiseren van effectieve discussies, taken en activiteiten die bewijs leveren voor leren	3. Feedback geven gericht op verder leren
Mede-leerling	Begrijpen en delen van leerdoelen en criteria voor succes	4. Activeren van leerlingen als belangrijke informatiebronnen voor elkaar	
Leerling	Begrijpen van leerdoelen en criteria voor succes	5. Activeren van leerlingen in het stimuleren van eigenaarschap over het eigen leren	

Figuur 1: Vijf strategieën van formatief evalueren (Leahy, Lyon, Thompson & Wiliam, 2005).

Fase 1:
Verwachtingen
verhelderen

De formatieve toetscyclus: Gulikers & Baartman, 2017.

Fase 2:
Leerlingreacties
ontlokken en
verzamelen

Fase 3:
Reacties analyseren
en interpreteren

Fase 4:
Communiceren met
leerlingen over
resultaten

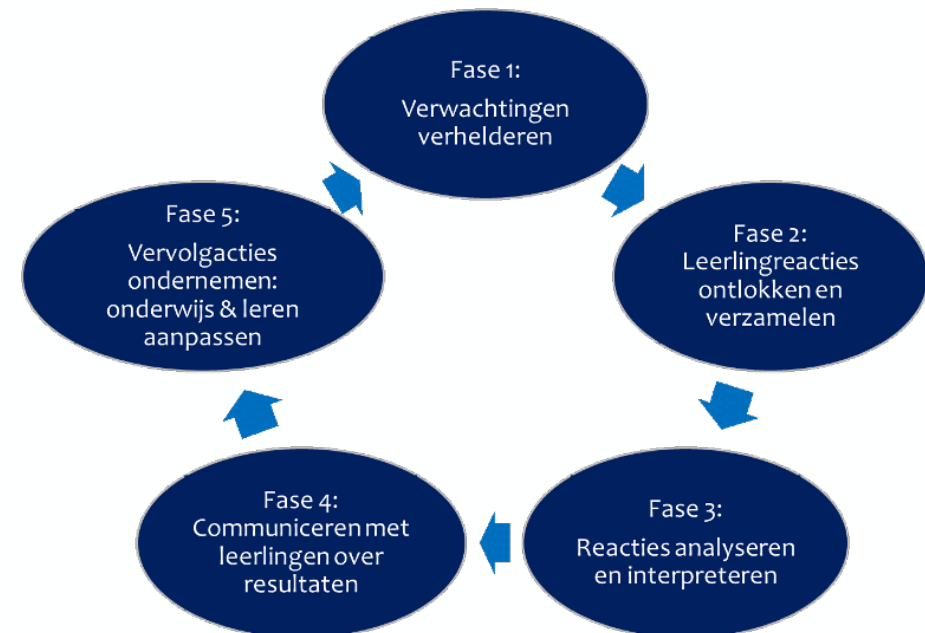
Fase 5:
Vervolgacties
ondernemen:
onderwijs & leren
aanpassen

Gu
Ba

Model FE: 5 fasen

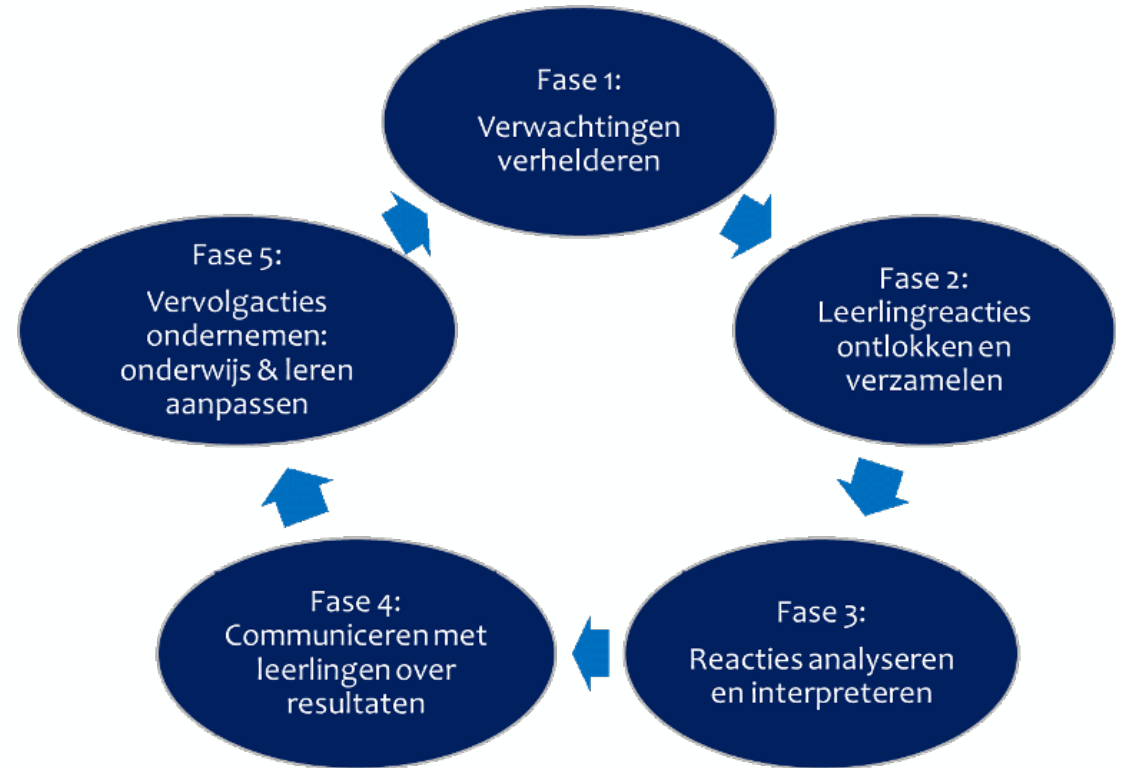
In de chat: geef aan wat volgens jou een sterk punt is van (een van) beide modellen

	Waar werkt de leerling naartoe?	Waar is de leerling nu?	Hoe komt de leerling naar de gewenste situatie?
Leraar	1. Verhelderen van leerdoelen en delen van criteria voor succes	2. Realiseren van effectieve discussies, taken en activiteiten die bewijs leveren voor leren	3. Feedback geven gericht op verder leren
Mede-leerling	Begrijpen en delen van leerdoelen en criteria voor succes	4. Activeren van leerlingen als belangrijke informatiebronnen voor elkaar	
Leerling	Begrijpen van leerdoelen en criteria voor succes	5. Activeren van leerlingen in het stimuleren van eigenaarschap over het eigen leren	

Wat is formatief evalueren?

- Cyclisch proces
- Doelgericht i.p.v. toetsgericht
- Leraar én leerlingen zijn actief
- Interactie om het leren vorm te geven

Fase 1: Verwachtingen verhelderen

Fase 1: Verwachtingen verhelderen

Een leerdoel op het bord is niet genoeg.

Weten de leerlingen ook wanneer ze het leerdoel bereikt hebben?

Succescriteria geven zicht op de mate waarin een leerling het leerdoel heeft behaald.

- Beschrijven observeerbaar gedrag;
- Bieden leerlingen houvast en inzicht tijdens het leren en de leerkracht mogelijkheden om onderwijs op maat te geven.

Nederlands: succescriteria formuleren

Succescriteria opstellen bij het houden van een boekpitch

Kijkvraag bij drie boekpitches van bekende auteurs:

- Wat doet de auteur goed tijdens zijn boekpitch?
- Individueel 1 pluspunt noteren
- In groepjes uitwisselen en drie dingen noteren die ze samen goed vinden
- Klassikaal criteria formuleren + ordenen/wegen (inhoud, opbouw...)

Taal/Nederlands: succescriteria formuleren

Beoordelingsmodel boekenpitch									
Onderdeel (bijv. houding, inhoud, taalgebruik)	Waar moet de pitch aan voldoen?	Aantal punten / weging							
	Categorie	Kwaliteitscriteria				Weging			
	Houding	Rechttop Gebaren De klas inkijken	Zelfverzekerd	20	20	20	20		
	Inhoud	Opbouw Korte samenvatting Cliffhanger Thema (theorie)		30	30	40	30		
	Taalgebruik	Begrijpelijke woorden Articuleren Enthousiast (niet te) Hard genoeg praten	Vlot praten Goede argumenten	20	20	10	20		
	Presentatie	Aandacht voor humor en originaliteit Stemgebruik		30	30	30	30		

Aardrijkskunde: succescriteria geven

- Leerlingen werken in drie lessen aan hun kaartvaardigheden
- Leerlingen bekijken voorbeeld-uitwerkingen van andere leerlingen met elkaar a.d.h.v. besproken succescriteria
- Met de opgedane kennis:
  - maken ze in les 2 en 3 hun eigen kaart
  - rekenen ze de schaal uit
  - tekenen de route van huis naar school in, inclusief de belangrijkste kaartonderdelen, lijnen, vlakken en symbolen.

De rol van de leerling

Waar komt in deze twee voorbeelden de actieve rol van de leerling én zijn eigenaarschap over eigen leren in tot uitdrukking?

Uitwisseling

slo

Fase 1: ook voor de onderbouw po

Groep 1-2

- Thema: reizen – water – duiken
- Creatieve opdracht: kenmerken van een duiker laten zien
- Samen bedenken: wat moet er op de tekening te zien zijn?
  - Hij moet ogen, een mond en een neus hebben.
  - Hij moet een duikbril hebben en een buisje om te ademen.
  - De duiker is onder water, dus je moet water om de duiker heen kleuren.

slo

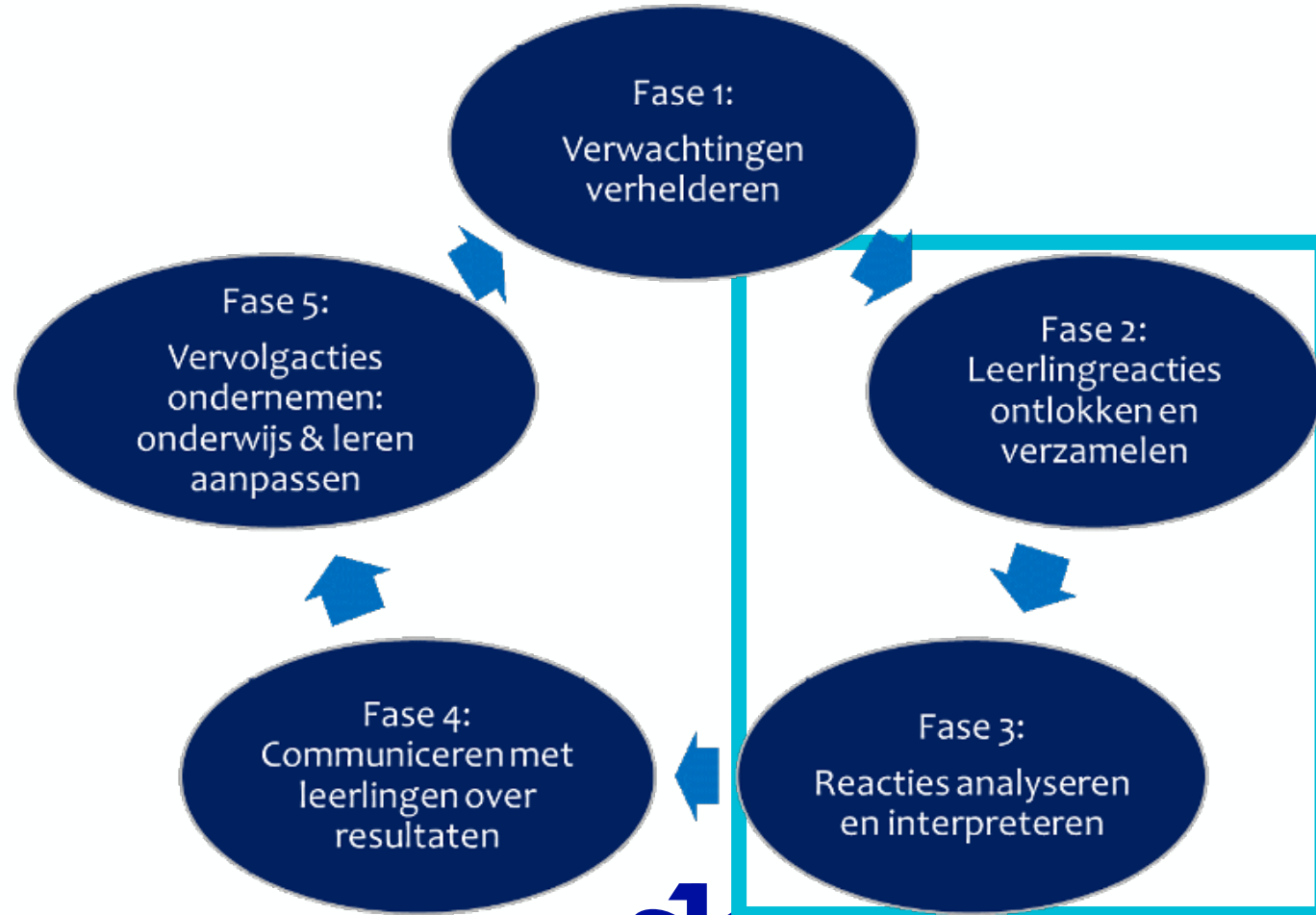
Fase 1: verwachtingen verhelderen

Samenvattend:

- Onderwijzen zonder leerdoelen gaat nog wel. Leren zonder **succescriteria** is 'hopeless' (John Hattie).
- **Voorbeelden** zijn cruciaal voor het verhelderen, delen en begrijpen van leerdoelen en succescriteria.
- **Actieve deelname** én eigenaarschap van alle leerlingen is daarbij van belang.
- De les(senserie) hoeft niet altijd met fase 1 te beginnen.
- Fase 1 **kost tijd** maar betaalt zich terug: dieper leren + eigenaarschap.

Fase 2 en 3: leerlingreacties ontlokken, analyseren en interpreteren

Hoe verzamel je studentreacties?

Informeel informatie verzamelen over het leerproces, bv.:
vragen in de klas,
discussies in de klas,
observeren

Formeel informatie verzamelen over het leerproces, bv.:
Methode-afhankelijke en
methode-onafhankelijke toetsen

Rijke vragen stellen

Welke versie checkt beter het begrip van het concept 'dood/levend'?

Versie 1

Welke zijn levend?

- A. Steen
- B. Kat
- C. Tafel
- D. Vogel

Versie 2

Welke zijn levend?

- A. Gras
- B. Bus
- C. Computer
- D. Boom

Rijke vragen stellen (fase 2, 3)

Is 13 een even getal?

Een vergelijking

Waarom is 13 een oneven getal?

Is een vleermuis een zoogdier?

Een tegenstelling

Waarom is een vleermuis een zoogdier en een pinguïn niet?

Wat is de bedoeling van 'een stille tocht'?

Het woordje: zou

Wat zou de bedoeling van 'een stille tocht' kunnen zijn?

Een onbewoond eiland: met aquarel tekenen

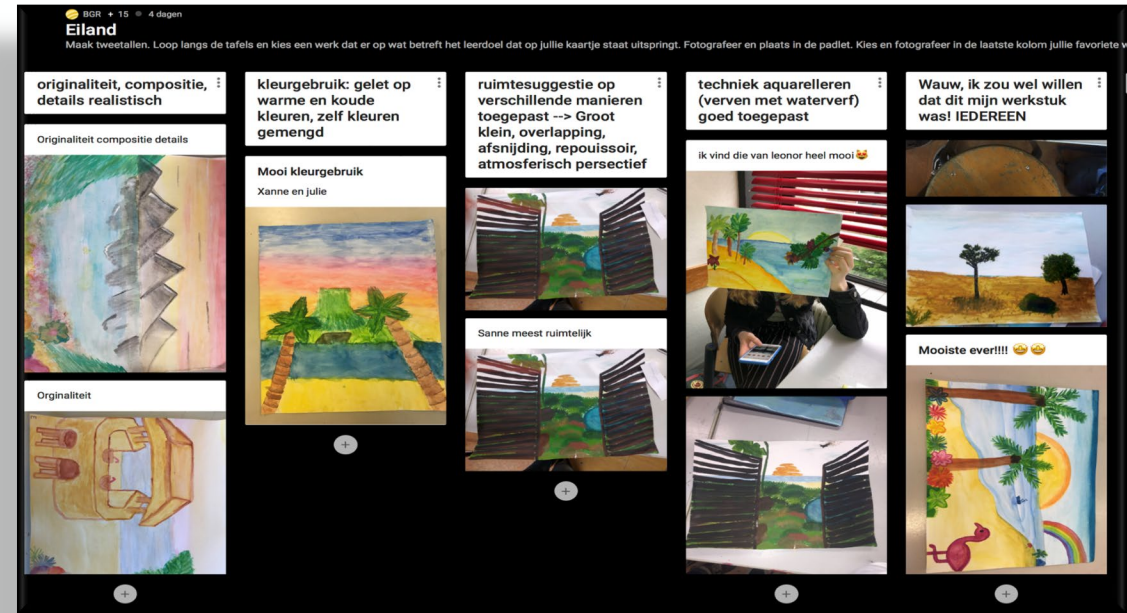
- Verfschets landschap als achtergrond van hun woonobject
- Twee technieken: nat in nat (achtergrond), dekkend (voorgrond)
- Zelfevaluatie a.d.h.v. minirubric met vraag- en praatmaatje incl. top en tip waar ze de volgende les aan willen werken

	☹️ Onvoldoende	😊 Voldoende	☺️ Goed
Vormgeving	De bomen lijken niet op bomen, andere vormen zijn moeilijk te herkennen	De bomen vertakken zich normaal, andere vormen zijn herkenbaar	De bomen en de andere vormen zien er heel echt uit, gelet op details en schaduwen
Ruimtesuggestie	Er is geen/heel weinig diepte. Stapelend, hoge horizon	Er is diepte door groot-klein en vervaging	Er is veel diepte door groot-klein, repoussoir, vervaging en schaduwen

Een onbewoond eiland: met aquarel tekenen

- Alle werken op tafel + kaartje met succescriteria rond standpunt, ruimtesuggestie, ruimteperspectief en aquareltechnieken
- Leerlingen fotograferen de tekening waar het criterium goed is toegepast en plaatsen het in de groepspadlet
- Volgende les: bespreken werk bij de succescriteria + opdoen nieuwe inspiratie

Talen: grammatica en spelling

Organiseer **TIJDIG**
zicht op leren in de
klas

- Visuele formats, snelle diagnose, snelle feedback

*Werkblad Het herkennen van de persoonsvorm: Zijn de vetgedrukte werkwoordsvormen **IN HOOFDLETTERS** in de zin een **persoonsvorm**? Geef je antwoord door een kruisje X in de "ja" of "nee" kolom.*

Zinnen	Ja	Nee
1 Een vrouw LOOPT in een vreemde stad.		
2 Ze MOET al een poosje heel nodig naar de wc.		
3 Een openbaar toilet is in geen velden of wegen te BEKENNEN .		
4 Als ze langs een rouwcentrum loopt, BESLUIT ze daar even van de wc gebruik te maken.		
Plenair moment		
5 Na afloop BEZOEKT ze nog even de rouwkamer.		
6 Daar ligt een oude man OPGEBAARD .		
7 De vrouw BIDT even voor de man.		
8 Ze schrijft haar naam in het gastenboek voor ze het rouwcentrum VERLAAT .		
Plenair moment		
9 Twee maanden later ONTVANGT de vrouw een brief.		
10 Daarin staat dat ze de hele erfenis van € 100.000 KRIJGT .		
11 De man bepaalde in zijn testament dat zijn vermogen VERDEELD moest worden onder de aanwezigen bij zijn uitvaart.		
12 Zij WAS de enige.		

*Figuur 1.3 Een format voor snelle diagnose van grammatica (Meindersma, 2015).
Bron: eenechtbroodje aap.nl*

<https://slo.nl/@12540/formatieve-evaluatie-0/>

Rekenen-wiskunde: ordenen van (komma)getallen (fase 2 + 3 én 4 + 5)

- Leerlingen maken enkele ordenopgaven in een visueel schema (fase 2).

					Kleinst		Grootst
a	6	9	5				
b	168	97	201				
c	0,3	0,1	0,6				
d	0,37	0,1	0,23				
e	0,65	19	8,7				
f	0,07	0,23	0,1				
g	0,55	0,8	0,14				
h	0,438	0,4	0,44				

- De docent loopt rond en analyseert (fase 3).
- Afhankelijk van hoeveel fouten er gemaakt zijn, kiest de docent voor klassikale feedback bij twee opgaven of voor feedback en instructie in een kleiner groepje (fase 4).
- Leerlingen kunnen de overige opgaven in tweetallen nakijken en verbeteren of zelf enkele opgaven formuleren op kaartjes en elkaar bevragen (fase 5).

De rol van de leerling

Inhoud en vorm

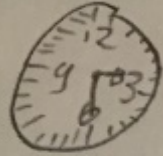
- Draagt de leraar de leeractiviteit aan?
- Kiest de leerling uit een aantal activiteiten?
- Mag de leerling zelf 'bewijs' leveren?
- Vergelijkt de leraar of de leerling eigen of andermans werk met de criteria?

Zo is de leerling bewust bezig met vorderingen en groei

Ik kan de twee digitale tijden opschrijven

3:13
15:13

15:30

13:03
00:03

11:07
23:07

18:04
28:04

Uitwisseling: in
hoeverre komen fase 2
en 3 in dit voorbeeld
terug?

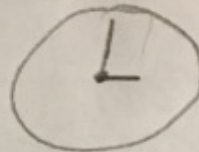
Wat wil ik leren?	Datum
Wat kan ik al?	
<ul style="list-style-type: none"> Ik kan bij alle analoge kloktijden de twee digitale tijden schrijven die erbij horen. 	21jan 21jan

Laat hieronder zien wat je al wel kunt (bijvoorbeeld door kloktijden te tekenen en de tijden erbij te schrijven of door te vertellen en te laten zien met voorbeelden). Laat het zien met makkelijke en moeilijke voorbeelden.

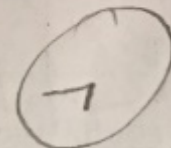
moeilijk

12:03
00:03

makelijk

03:12
15:12

moeilijk

06:09

Fase 2 & 3 samengevat

- Selecteer activiteiten **passend** bij de leerdoelen en succescriteria
- Bedenk wat je met de informatie gaat doen
- **Less is more**: data zonder analyse is 'hopeless'
- Iedereen doet mee
- Leerlingen hebben **denktijd**
- Er is interactie/uitwisseling
- Analyse kan ook door (mede)leerlingen worden gedaan

Werking

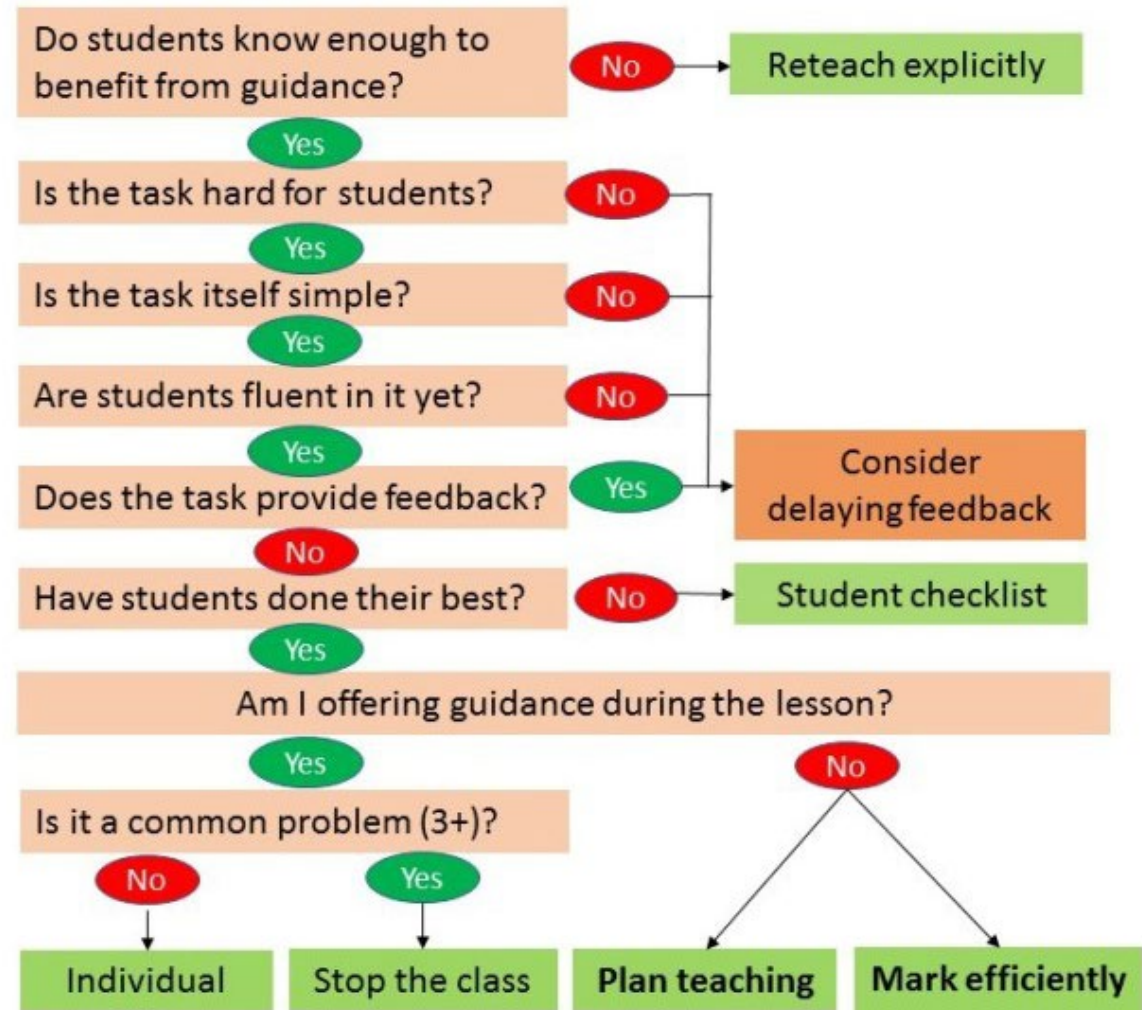
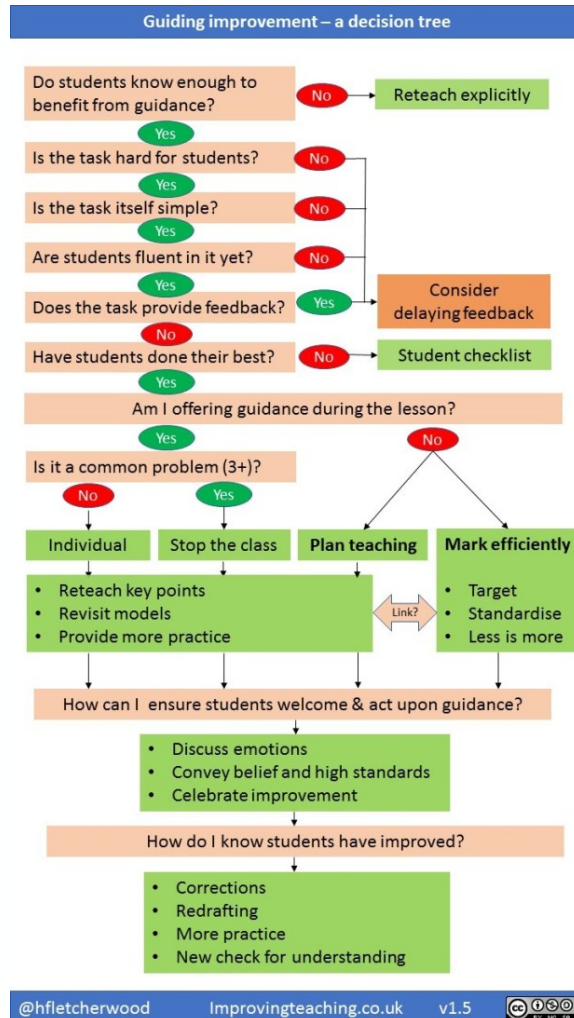
Hieronder vindt u alle 19 beschreven activiteiten met een aanduiding op welk moment in de les ze gebruikt kunnen worden. Rechtsonder is een link naar de volledige publicatie met alle 19 activiteiten.

- Activiteit 1 - Verslag leggen en uitdagen (begin les)	- Activiteit 2 - Flapover vragen (begin les)	- Activiteit 3 - Even schrijven/tekenen (begin, einde les)	- Activiteit 4 - Brainstormen (begin, einde les)
- Activiteit 5 - Gekleurd werken (tijdens les)	- Activiteit 6 - Iedereen denkt na (tijdens, einde les)	- Activiteit 7 - In het spotlicht (tijdens, einde les)	- Activiteit 8 - Allemaal tegelijk (tijdens, einde les)
- Activiteit 9 - Basketbal (tijdens, einde les)	- Activiteit 10 - Denk alleen, denk samen en deel (tijdens, einde les)	- Activiteit 11 - Dobbelen of draaien (tijdens, einde les)	- Activiteit 12 - Zes vragen (tijdens, einde les)
- Activiteit 13 - Boarding & departure pass (tijdens, einde les)	- Activiteit 14 - Plus-Minus-Interessant (einde les)	- Activiteit 15 - Twee minuten delen (einde les)	- Activiteit 16 - Post-it (einde les)
- Activiteit 17 - Drie, twee, een (einde les)	- Activiteit 18 - Leerdriehoek (einde les)	- Activiteit 19 - Reflectiepagina (einde les)	- Activiteit 1 t/m 19 - Volledige publicatie

Fase 4 en 5: Communiceren met leerlingen en Vervolgacties ondernemen

Soms is feedback NIET effectief

Fase 4

Fase 4: feedback geven gekoppeld aan doelen

- geef feedback gekoppeld aan succescriteria
- zo snel mogelijk tijdens/na uitvoering taak
- taakserie: feedback moet plaats hebben om te landen; feedback geven op die punten waar leerling verbetering in kan laten zien (“improvement feedback”, Fletcher-Wood, 2017)
- bieden van structuur aan peer-feedback / self-assessment
- aandacht voor feedback **geven**, maar ook feedback **ontvangen**

Fase 5

Fase 5: uitbreiding handelingsrepertoire voor vervolg

- kan leerling in vervolgactie komen na feedback? Is er een geplande vervolgactie → wat nodig?
- vaak 'vergeten' stap: komt vanzelf
- wat kun je meer doen dan reteach (nog een keer vertellen) en pacing (vertragen/versnellen)
- durven af te wijken van vaststaand curriculum / lesplan (Brookhart, Moss, & Long, 2010)

Vergelijken van voorbeelden

- Voorbeelden: concrete en makkelijker te begrijpen dan concepten en criteria
- Vergelijken doet beroep op mentale processen zoals categoriseren en inferenties maken
- Vergelijken vergroot de kans dat er sprake is transfer in leren
- Geschreven vergelijkingen zorgt voor dieper leren

Assessment & Evaluation in Higher Education

ISSN: (Print) (Online) Journal homepage: <https://www.tandfonline.com/loi/caeh20>

The power of internal feedback: exploiting natural comparison processes

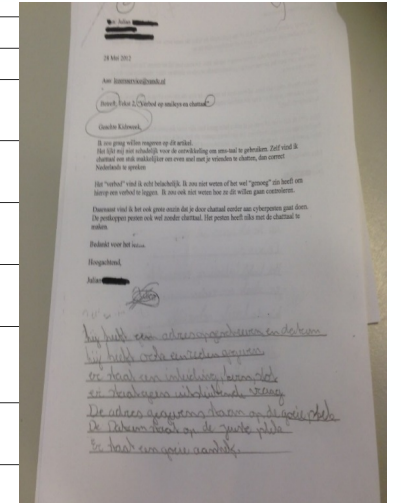
David Nicol

To cite this article: David Nicol (2020): The power of internal feedback: exploiting natural comparison processes, Assessment & Evaluation in Higher Education, DOI: [10.1080/02602938.2020.1823314](https://doi.org/10.1080/02602938.2020.1823314)

Nederlands: fase 1 herhaald

- Herhaling van fase 1 (fase 1 moet doorlopen zijn)
- Eigen of andermans werk
- Gebruik van (zelf opgestelde) criteria
- Behapbaar aantal criteria

Criterium	Goed/voldoende/onvoldoende, omdat:		
	Brief A	Brief B	Brief C
1. De brief is ingedeeld in een inleiding/kern/slot,			
2. In de inleiding staat de reden waarom je de brief schrijft.			
3. In de kern staat wat je wil meedelen, uitleggen of vragen.			
4. In het slot staat een afsluitende vraag of verzoek voor contact.			
5. Jouw adresgegevens staan op de juiste plek/juiste manier geschreven			
6. Datum staat op de juiste plek en is op de juiste wijze genoteerd			
7. Adresgegevens geadresseerde staan op de juiste			

Engels: een valentijnskaart schrijven (vmbo)

- Leerlingen hebben zelf een valentijnskaart ontworpen en geschreven
- Docent **modelt** feedback a.d.h.v. succescriteria en besproken voorbeelden
- Dan bekijken leerlingen in groepjes van 4 elkaars kaart en verbeteren hun eigen werk
- Evt. opnieuw een kaart maar met ander doel en publiek bijv. felicitatie

Onderzoek Klaske Elving (schrijven)

Feedbackcarroussel:

- Leerlingen schrijven 'te lang' voordat ze feedback krijgen
- Elke 10 minuten wisselen leerlingen uit met peer
- Lezersgerichte benadering: begrijp ik het, hoe komt het over?

Observerend leren (kijken naar goede voorbeelden; bijv. de leraar die modelt of een voorbeeld bespreekt) en snelle feedback.

Techniek

- Leerlingen hebben gewerkt aan hun eigen bouwtekening
- Centraal: kritisch leren kijken naar eigen en andermans werk
- Een voorbeeldbouwtekening geprojecteerd:
  - 2 tips en 2 tops in klassengesprek
  - Gezamenlijk de succescriteria bespreken in concrete taal en voorbeelden
  - Bij tips: hoe te verbeteren in concrete suggesties
  - Leerlingen schrijven de criteria op
- Leerlingen bekijken eerst eigen werk a.d.h.v. de criteria
- Leerlingen bekijken elkaars werk door te vergelijken: wat zie je bij de ander wat is goed gegaan of waar jij kan helpen?

Werken met uitgewerkte feedbackvoorbeelden

<https://www.vernieuwenderwijs.nl/groepsgewijze-feedback/>

Werken met groepsfeedback: een bloemlezing

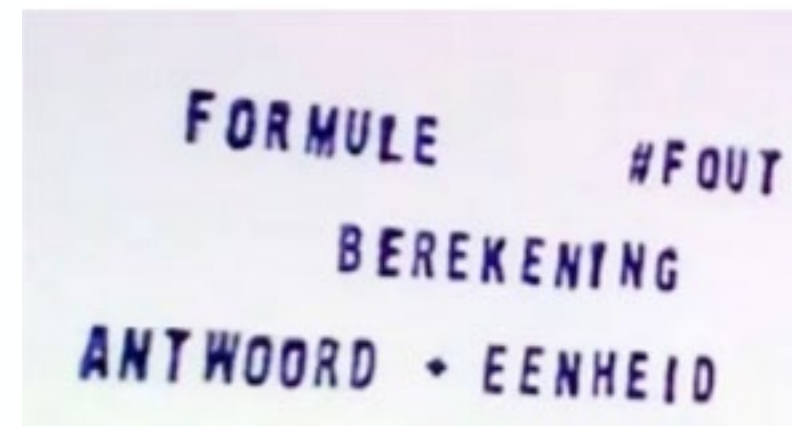
Hoe zijn deze punten op jouw werk van toepassing?

Ook online goed mogelijk zoals deze docent laat zien:
<https://www.van12tot18.nl/leren-leerlingen-beter-schrijven-door-afstandsonderwijs>

Voorbeelden van goed werk en om te delen:	Heeft nog wat ondersteuning of werk nodig:
<ul style="list-style-type: none"> - Thijs: mooi eigen invulling gegeven aan de opdracht door met tekeningen te werken. - Ilse: mening duidelijk onderbouwd met meerdere argumenten. - Job: interview gehouden met opa & oma om levensvraag te beantwoorden. - Tom: originele levensvraag, knap hoe je het zo zorgvuldig hebt beantwoord en onderzocht. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wietse, Collin en Anne-Fleur: eigen mening komt niet duidelijk naar voren, onderbouwing moet sterker. Kijk naar de succescriteria voor houvast. - Sven en Finn: opdracht is nog niet af. - Fien: er mist een onderdeel. - <u>Robine</u>: niks ingeleverd? - Anne: te veel plagiaat, probeer het opnieuw in je eigen woorden te schrijven.
Presentatie:	Basis foutjes:
<ul style="list-style-type: none"> - Veel van jullie hadden keurig een voorkantje met je naam en klas erop. Blijft wel een punt van aandacht. - Tof dat veel van jullie plaatjes bij je onderwerp hebben gezocht, dit kleed het verslag mooi aan. - Over het algemeen waren de verslagen goed opgemaakt, met de juiste inhoudsopgave en goed verzorgd. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kim-Lian: lettertype is te groot. - Veel spelfouten, ga na of dit voor jou geldt. - Zorg ervoor dat je iedere zin begint met een hoofdletter en eindigt met een punt. - Houd je aan de inhoudsopgave. - Niet verwezen naar een website of bron waar je iets vandaan had. - Letterlijk overgenomen van internet.
Misconcepties en tips voor de volgende keer:	

Practicum Dichtheid bepalen

- Leerlingen leren massa en lengtes meten en formules gebruiken om volume en dichtheid te bepalen
- Werken in duo's
- In plaats van in één keer het practicum uit te voeren krijgen leerlingen na elk blokje met berekening en rapportage feedback
- Feedbackstempel + korte toelichting
- Leerlingen verwerken het in het volgende blokje

Practicum Dichtheid bepalen

Leerdoelen voor de korte termijn

- Ik kan dichtheid (soortelijke massa) van een blokje materiaal bepalen door het meten van de massa en lengte/breedte/hoogte.
- Ik kan formules gebruiken voor de berekening van volume en dichtheid.

Succescriteria

Ik kan:

- de massa correct meten.
- de lengte (l), breedte (b), hoogte (h) correct meten.
- het volume correct berekenen met $V = l \times b \times h$.
- de dichtheid correct berekenen met $\rho = m/V$.
- de resultaten rapporteren met de correcte eenheden.

Wat is je resultaat? (Resultaten)

Voer de volgende stappen uit.

Voorwerp 1: kleinste blokje		
Gevraagd	dichtheid	
Gegeven	Massa	9,98 g eenheid
	Volume	Gebruik berekening: Lengte x breedte x hoogte
Formule	$\rho = m \times v$ $\rho = \frac{m}{V}$ $\hookrightarrow BII$	
Berekening	$9,98 = 12$	
Antwoord	De dichtheid is = 83,17 	
eenheid!	De stof blijft drijven/zinken/zweven Van welke stof is dit blokje gemaakt? <u>messing</u>	

FORMULE #FOUT
 BEREKENING (-)
 ANTWOORD EENHEID

Gebruik van rubrics voor feedback geven

Rubric Samenwerkend leren

Onderwerp	Beginner	In ontwikkeling	Gevorderd	Expert
Actief luisteren naar anderen	Ik ben vooral met mijn eigen dingen bezig. Hierdoor kan ik niet navertellen wat er in de groep is besproken.	Ik richt mij enigszins op de anderen en maak soms oogcontact. Ik luister een beetje naar de inbreng van de groepsgenoten en reageer af en toe op wat de ander zegt. Ik kan stukjes navertellen van wat is besproken.		Ik heb mijn v... aandacht bij reageer op w... zegt, inhoude... bijvoorbeeld knikken. Ik k... voortbouwen gezegd is.
Leren van eigen fouten		Ik herken (en erken) mijn eigen fouten, en kan ze benoemen, maar onderneem geen actie.	Ik onderneem meestal actie naar aanleiding van mijn eigen fouten.	Ik onderneem... naar aanleidi... eigen fouten... voor de volge...
Leren van andermans fouten	Omdat ik mij vooral richt op mijn eigen werk ben ik mij er niet van bewust dat anderen fouten maken.		Ik herken andermans fouten en leer hier soms van voor mijzelf.	Ik herken an... leer hiervan... pas mijn eige... aan.

Breakfast in Bed

Concerns <i>Areas that Need Work</i>	Criteria <i>Standards for This Performance</i>	Advanced <i>Evidence of Exceeding Standards</i>
	Food: All food is at the correct temperature, adequately seasoned, and cooked to the eater's preference.	
	Presentation: Food is served on a clean tray, with napkin and silverware. Some decorative additions may be present.	
	Comfort: Recipient is woken gently, assisted in seat adjustment, and given reasonable time and space to eat.	

notes on what
needs
improvement

criteria for
proficient
performance

notes on how the
work exceeds
expectations

See <https://www.cultofpedagogy.com/single-point-rubric/>

Wiskunde: hoeken berekenen (vervolg)

- Leerdoel: ik kan hoeken berekenen in vlakke figuren.
- Klassikale vervolgactiviteit uitgelegd: met kleur aangeven hoe goed zij hun opgaven hebben gemaakt a.d.h.v. de succescriteria (groen, oranje, blauw).
- De leraar loopt rond, leerlingen mogen vragen stellen bijv. n.a.v. antwoordmodel.
- Op hun werkblad noteren leerlingen wat zij nodig hebben voor het behalen van het leerdoel. Ze mogen kiezen uit (vingers opsteken):
  - 1. Extra uitleg
  - 2. Extra oefenen (alleen of met maatje)
  - 3. Doorgaan met andere/verdiepende opdrachten (alleen/duo's)

Passende vervolgacties

Bijlage 1. Voorbeelden van cognitieve, meta-cognitieve en motivatieproblemen en passende scaffoldingstechnieken.

WAT is het probleem?	HOE ga je dit oplossen? *
<p><i>Cognitief probleem</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Snappen ze de opdracht niet? ○ Is de taak te moeilijk? ○ Hebben ze te weinig voorkennis om dit te kunnen doen? ○ Begrijpen ze de concepten/principes niet? ○ Kunnen ze de stof niet toepassen? ○ Kunnen ze de stof niet vertalen naar een nieuwe situatie? ○ Was de uitleg niet helder?	<p><i>Cognitief probleem</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ De taak opnieuw uitleggen ○ Theorie (nog een keer) uitleggen = (directe) instructie geven ○ Succescriteria (opnieuw) verhelderen ○ Taak opknippen in kleinere stukjes ○ Hints geven over specifieke stukjes van de taak (datgene dat ze moeilijk vinden) ○ Doorvragen: door open vragen te stellen aan leerlingen om hun begrip goed onder woorden te brengen ○ Samen een stukje van de taak doen (begeleide inoefening) ○ Uitgewerkte voorbeelden bespreken ○ Interactieve werkvorm doen om zicht te krijgen op hun begrip van onderliggende concepten ○ Leerlingen vragen informatie toe te passen op een concreet voorbeeld ○ Leerlingen hun uitwerking laten vergelijken met een of meerdere voorbeelden ○ Leerlingen elkaar laten uitleggen ○ Leerlingen toetsvragen laten maken ○ Leerlingen een lijst laten maken met nieuwe
<p><i>Meta-cognitief probleem</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Lezen ze niet goed genoeg? ○ Weten ze niet hoe ze het moeten aanpakken? ○ Hebben ze geen idee of ze op de goede weg zijn? ○ Vinden ze het moeilijk zelf aan de slag te gaan?	
<p><i>Motivatieprobleem</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Vinden ze er weinig aan (niet gemotiveerd)?	

- <https://www.slo.nl/thema/meer/formatief-evalueren/leraar-havo-vwo/slag/>
- Passende vervolgstappen bedenken en ondernemen
- Werkvorm hoe geef je fase 5 vorm, passend bij wat je waarneemt en analyseert
- Lijst scaffoldingstechnieken geordend naar type probleem

Geschiedenis

Uitwisseling: van welke fase(n) is hier volgens jou sprake?

- Leerlingen kiezen bv uit het boek 10 gebeurtenissen uit die zij belangrijk vinden (in duo's).
- Ze noteren die op 10 kaartjes.
- Op de achterkant zetten ze het jaartal.
- Ze wisselen hun kaartjes uit met een ander duo.
- Het andere duo probeert de kaartjes in goede volgorde te leggen.
- Als ze klaar zijn, draaien ze de kaartjes om en checken ze hun volgorde.
- De leraar loopt rond en stelt alleen vragen.

Inspirerende materialen

CIJFERS GEVEN WERKT NIET

DYLAN WILIAM

DIDACTIEF

Leren zichtbaar maken met Formatieve Assessment

Laat leerlingen de volgende stap zetten in hun leerproces

Het praktijkboek van
Shirley Clarke

Beveiligd door Annemiek van Gref
met Marjolijn Klink, Joost van der Wal en Dierk Wils

Dominique Sluijsmans & René Kneyber (red.)

Toetsrevolutie

Naar een feedbackcultuur
in het voortgezet onderwijs

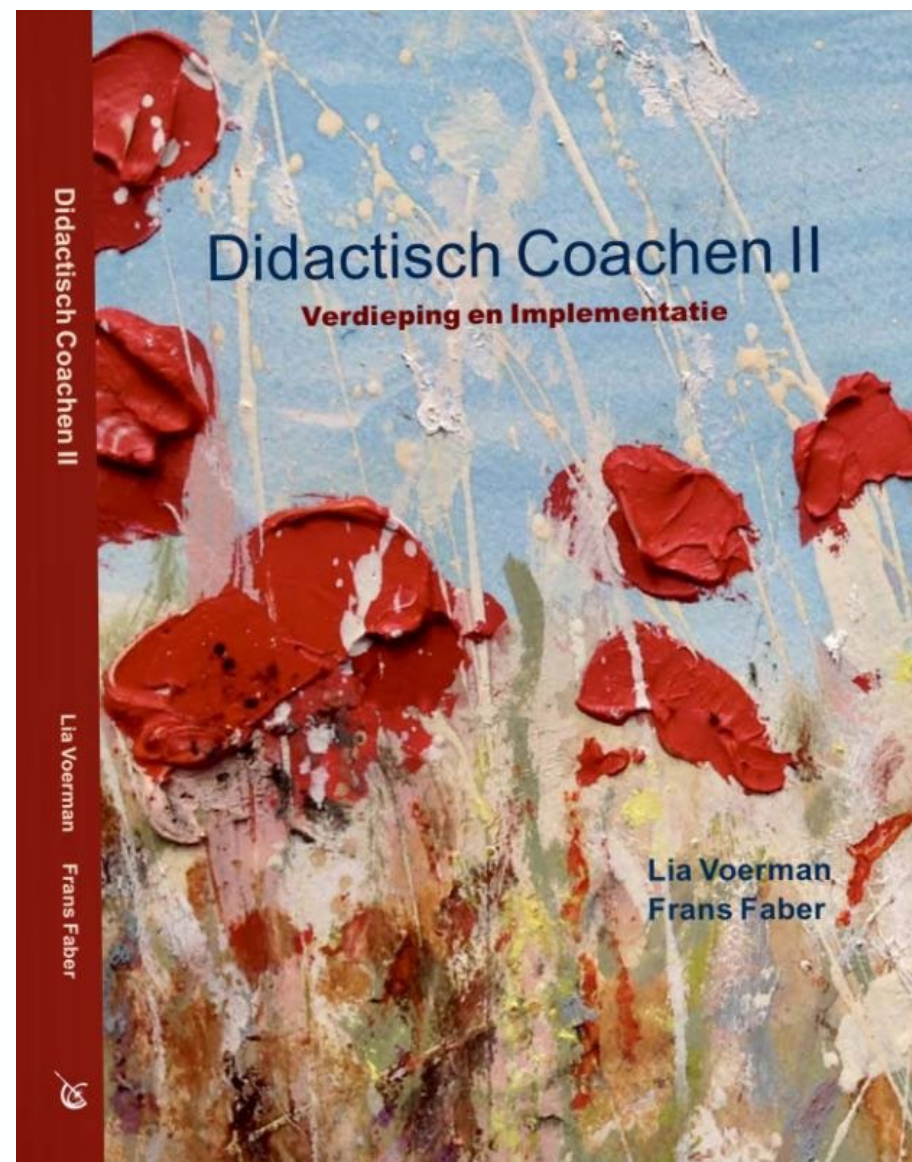
PHRONESE

FEEDBACK IN DE KLAS VERBORGEN LEERKANSSEN

Stijn Vanhoof
Geert Speltincx

Voerman & Faber, 2020

Lesvoorbeelden

19 maart 2020

> leraar po

> leraar vmbo

- [lesvoorbeelden](#)
  - aan de slag
  - links
-

> leraar havo/vwo

> schoolleider vo

> lerarenopleiders

Hier vind je geordend per leergebied (talen, exacte vakken etc.) allerlei inspirerende voorbeelden van formatieve praktijken in de klas. De voorbeelden geven een beeld van hoe formatief evalueren eruit kan zien bij de verschillende vakken. Ze inspireren, prikkelen en zetten aan tot denken: wat maakt deze lespraktijk nu formatief?

 een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Gerdineke van Silfhout: g.vansilfhout@slo.nl